

Горан Петрович

Перде

Съвпадение

– Какво съвпадение! Моята леля-баба има в апартамента си пердетата, произведени в Чикаго. Като дете често се заглеждах в пришитото етикетче...

Миналата есен, на литературна вечер, посветена на разселените по света сърби, публиката отрупа автора с въпроси в желанието си да научи между другото каква е била и съдбата на стотиците офицери от кралската армия. На онези офицери, които са преживели немските лагери по време на Втората световна война и опасявайки се от новата власт в родината, са избрали временното, а после и постоянното пребиваване в западните страни.

– Незавидна – отговори с готовност писателят. – Далеч по-незавидна от съдбата на цялата сръбска емиграция, единици от тях са успявали да получат военна служба. По принцип на по-ниско ниво от образованието им и от предишния им чин. По-голямата част от тях са били принудени да живеят ден за ден, без да знаят достатъчно добре езика, неподготвени за никаква гражданска професия. Например един наш полковник е прекарал остатъка от живота си, като е изработвал пердетата в Чикаго, предимно с жени и с малката си надница едва е смогвал да си купува лекарства срещу болестите, с които се е сдобил в лагерите, и да си плаща наема за мизерната сутеренна стаичка – периферията на американския мегаполис.

Може би авторът на книгата за диаспората разказваше още нещо за нещастния офицер, но аз не го чух, защото моят познат се наведе към мен и повтори:

– Какво съвпадение! Моята леля-баба има в апартамента си пердетата, произведени в Чикаго. Като дете често се заглеждах в пришитото бродирано етикетче: *Original curtains from Chicago. Made in USA.*

Мигом изпитах непреодолима потребност да видя тази обикновена декоративна вещ. Моят познат първо отказваше, оправдаваше се с опърничавия характер на своята леля-баба.

– Както всички самотни хора може да бъде много, много неприятна...

Оправдаваше се с късния час:

– Вече мина осем, трябва да си е легнала...

Не беше напълно сигурен дали пердето още използва:

– В края на краищата, повярвай ми, няма кой знае какво за гледане – най-обикновен, леко прозрачен, набран плат, ако не се лъжа от светло-пепеляв лен...

Все пак отстъпи пред упоритостта ми. Докато отивахме на вечерно посещение при неговата стара роднина, аз си представях бившия полковник от кралската армия как десетилетия наред ходи на работа във фабриката в Чикаго, как работи в шумната тъкачница, може би там, където пердетата се кроят, обримчват или поръбват, може би точно където се шият защитните знаци на американската фирма. Представях си го как прекарва обедната си почивка – мълчаливо, сред стотици шивачки, глух за безкрайните им приказки и закачки. Представях си го как се прибира в мизерния си сутерен, старейки се въпреки лагерните болести да запази достойното си офицерско държание, а после прекарва самотните вечери сам, съвсем сам в компанията на своята клетническа съдба.

Ако си дошъл...

Възрастна, но енергична, лелята-баба видимо се изненада от посещението. За момент, изглежда наистина се поколеба дали изобщо да ни приеме. Въпреки че не беше облечена като за лягане. Напротив, свежата ѝ прическа на къдрици, извити като цифрата шест, може би малко фриволна за годините ѝ, червилото ѝ с цвят на бели череша, едновременният официален костюм и огърлицата от неправилно натрошени зърна сувор кехлибар по-скоро говореха, че се готви за излизане.

– Ако си дошъл пак да ме убеждаваш да ходя в старчески дом, веднага ти заявявам, че не съм съгласна, много добре се справям... – каза тя на внука си още в антрето, като подозрително ме измерваше с поглед, предполагайки вероятно, че съм лекар, който ще удостовери необходимостта от настаняването ѝ в някоя от геронтологичните институции.

Не я разубеди дори обяснението ни. Честно да си призная, то наистина не беше убедително. Апартаментът на четвъртия етаж на сградата, построена между двете войни, изобилстваше с двукрили врати, дръжки от месинг, скърцане на паркет, лампи от всякакви стилове, пукане на хоросан, пожълтели фотографии, възглавнички с пълнеж от спомени, с онези хубави, вече антикварни фигурки, които отдавна не се произвеждат, а ние – ни в клин, ни в ръкав – се интересуваме от някакво обикновено перде в дневната.

– Седнете на фотьойлите, там е по-удобно. Между другото, тъй и тъй си дошъл, можеш да ми препоръчаш добър майстор за дивана, доста е изтърбушен... Става дума за някой, който все още използва сушени морски водорасли, а не за мошеник, който ги пълни с изкуствена гъба... – настани ни тя в широките кресла, докато тя самата седна на единия край на един сецесионистичен диван, здравата хлътнал откъм другия.

И какво толкова сме се захванали с това перде, тя отдавна смятала да го смени, вярно, солидна, американска стока, разкошно пада, но доста се е просенило от дългите години пране и гладене, от смяната на слънчевите обеда и нощните течения.

– Бях сигурна, че си довел приятеля си да му покажеш моя малък натюрморт, масленото платно от Мила Милоотинович. Миналия месец го преместих в другата стая, имам чувството, че тук на нарисуваното цвете не му достига светлина... – говореше по-отчетливо, като че ли с промяната в гласа си искаше да подчертае, че предишната тема не я

интересува.

Не, със сигурност не... Никога не е познавала никакъв майор. Добре де, полковник. Майор или полковник за нея е едно и също. Не се ориентирала и в униформите. Нито в чиновете и ордените. В тази страна винаги е имало твърде много военни, смяташе тя. Била прочела някъде, че в момента имаме над сто пенсионирани генерали. Какво толкова чудно има? Нима не сме имали толкова битки?

– Можеше да се обадиш предварително. С какво да почерпя сега приятеля ти? Правих ванилени сладки, но малко по малко се изядоха... Остана само миризмата. Знаете ли, че домовете на старите хора никога не могат да се проветрят напълно, когато човек живее сам, не може да вдъхне живот на всичко... Покойният господин Йосифович, човек с изтънчени сетива, жалко, че не сте го познавали, можеше да определи по миризмата какъв сорт вино са поднасяли преди десет или двацет години... – опита се тя пак елегантно да заобиколи обекта на нашия интерес, но нетърпеливо се огледа наоколо, отчаяно търсейки още някакво оправдание.

От друга страна, не можеше да се сети къде е купила пердето или го е получила от някого... Забравила е... Ето, ако не сме я били посетили, щяла да си мисли, че това е просто поръбен плат. Още по не можела да се сети кога е попаднало при нея. Дали преди или след войната? И коя война?

– Но заявявам, че в старчески дом не отивам и толкоз... – повтаряше от време на време.

Посещението при бабата-леля се оказа безпредметно. Моят познат вече ми беше описал подробно пердето, наистина нямаше нужда да го виждам – светлопепеляво ленено платно, набрано върху трикрилия прозорец в жилището на една старица. Ако не беше пришитото етикетче на производителя, трудно нещо би могло да се свърже с началото на разказа.

Беше късно

Наистина беше късно и нямаше смисъл да се бавим.

Когато станахме да се сбогуваме, използвах случая, докато двамата роднини тихичко обсъждаха още нещо, вероятно пак във връзка с настаняването в старческия дом, да се приближа до близкото перде. Този път го дръпнах леко, за да видя каква е гледката към града. Както се случва, на стъклото на прозореца като в огледало видях лицата на моя познат и неговата леля-баба, покъщнината, двете кресла, където седяхме преди малко, и смаяното си лице, когато на хлътналата част на дивана забелязах силуета на възрастен мъж, макар и стегнат, подстриган късо по войнишки, облечен прилично, но старовремски, който бавно остави чашката с чай на масата, точно до купата от алпака, пълна догоре с ванилени сладки, и отсечено се поклонил към мен.

Обърнах се. Не достатъчно бързо. На дивана нямаше никого. Моят познат се бе запътил към коридора, но неговата опърничава леля-баба стоеше пред мен и чакаше да ми каже умолително:

– Бъдете любезни, кажете му, че никъде не мърдам оттук.

КРАЙ

© Горан Петровић
© 2005 Жела Георгиева, превод от сръбски

Горан Петровић

Сканиране, разпознаване и начална редакция: Вася Атанасова, 2009

Издание:

Горан Петровић, „Ближен“

Издаелство „Балкани“, София, 2005, ISBN 954-9446-15-8

Подбор и превод: Жела Георгиева

Горан Петровић, „Острво и околне приче“, 2002, „Ближњи“, 2003

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/10403>]